

Додаток 6

до листа Г. Боряка, Л. Якубової,
Г. Єфіменка та О. Юркової
до Національного агентства
із забезпечення якості вищої освіти
31.10.2022

Фабрикації в авторефераті та дисертації реального стану дослідження дисертанткою проблеми. Текст автореферату не відповідає змісту дисертації

1. У дослідженні жодним чином не використано анонсовані в авторефераті та дисертації наступні складові методології (посилання зроблені на сторінки автореферату):

Метод критичного аналізу джерел **(с. 2)** (насправді зроблено лише бібліографічний огляд архівних фондів і публікацій без спроб з'ясування інформаційного потенціалу джерел різного походження, видів та різновидів, а також ступеня самодостатності джерельної бази, наявних у ній інформаційних прогалів та впливу останніх на дослідження проблеми);

Методи: історичної антропології, мікроісторії, “нової соціальної історії”, історія повсякденності, синергетичний підхід **(с. 11–12)**.

2. Не відповідають дійсності тези з пункту “Наукова новизна”:

– “встановлено специфіку мобілізації «на село» уповноважених усіх рівнів” **(с. 2)** (насправді не досліджено районний рівень, у роботі наведено лише кілька прикладів замість того, щоб досягти територіальної репрезентативності і виявити спільне й особливе на регіональному рівні; крім того, взагалі не розглядалося питання по персональний склад уповноважених).

– “*Виявлено кореляційні зв’язки у здійсненні геноциду українців комуністичним тоталітарним режимом*” **(с. 2)** (у цій ділянці жодних дослідницьких процедур не проведено);

– «*узагальнено соціально-психологічні характеристики уповноважених у хлібозаготівельних кампаніях 1932-1933 рр.*» **(с. 3)** (жодного узагальнення науковими інструментами не проводилося, бо відсутнє дослідження соціально-психологічних характеристик уповноважених на емпіричному рівні; узагальнення підмінено накиданням умоглядної схеми);

– «**Удосконалено:** змістове наповнення базових категорій дослідження (тоталітаризм, тоталітарні інституції, геноцид, соціокультурна деформація, окупація, анексія)” (с. 3). (У цій ділянці повною мірою проявилось цілковите нерозуміння дисертанткою самої сутності наукового дослідження. В дисертації просто у стовпчик наводяться її власні визначення перелічених вище понять (с. 104–105 дисертації) без попереднього аналізу наявних дефініцій, їхніх вад та переваг запропонованих версій. Тобто науковій спільноті запропоновано прийняти все “на віру”. До всього дефініції дисертантки не вносять нічого нового й лише погіршують ті визначення, які перебувають в науковому обігові).

3. Не відповідає дійсності теза з параграфа “Висновки”:

“Особливістю реферованої праці є введення до наукового обігу значної кількості архівних документів” (с. 32) (насправді у дисертації введено до наукового вжитку буквально одиниці джерел; решта посилань на архіви – це фабрикація особистого внеску у цій ділянці (див. *Додаток 5* та *Додаток 6*).

4. Дисертантка фабрикує власний пріоритет у з’ясуванні багатьох положень, зазначених у “Висновках”. Насправді більшість висновків, до яких вона прийшла, є давно з’ясованими в науці питаннями. Для наочного прикладу можна навести наступні:

– “Політика комуністичного тоталітарного режиму в СРСР та Голодомор-геноцид призвели не лише до катастрофічних людських втрат, а й до масштабних деформацій соціальної структури українського суспільства. Консолідація комуністичної владної вертикалі в Україні означала поширення на українські етнічні землі політичних та соціальних практик, привнесених із Росії. Декларативний принцип інтернаціоналізму означав замасковану ідею великодержавного шовінізму. Декларуючи визнання за українцями права на самовизначення, В. Ленін насправді мав плани поетапного поглинання українських земель Росією. Більшовики не мали намірів надавати реальну самостійність Україні. Армія, спецслужби та ключові наркомати, що діяли в УСРР, були не більше ніж філіями відповідних російських відомств. Частина владного апарату Радянської України формально була окремійською, але навіть ті наркомати, які формально були незалежними, не мали самостійності у прийнятті рішень. Контроль за ними покладался на систему уповноважених, які діяли на кількох рівнях” (с. 30 автореферату).

– “Уповноважені відіграли значну роль в організації в Україні масового штучного голоду 1921–1923 рр. Вони збирали зерно і відправляли за межі республіки, «навіть у збиток власному постачанню». Загалом упродовж хлібозаготівельної кампанії 1921–1922 рр. із голодуючої України в Росію було

вивезено 22 млн пудів хліба. Масовий штучний голод 1921–1923 рр. продемонстрував реальне ставлення Росії до України, яку в Москві розглядали як завойовану територію” (с. 31 автореферату).

Мало того, ключовий термін дисертації (“уповноважені”) в зазначених у попередніх абзацах випадках вживається не за призначенням, що засвідчує системне нерозуміння авторкою реалій 1920–1923 років. Адже у цей час термін “Уповноважений” при уряді УСРР означав представника того чи іншого об’єднаного з РСФРР наркомату, який входив до складу уряду УСРР на правах наркома і підпорядковувався також ВУЦВК. Тобто по суті йшлося про подвійне підпорядкування посад, які пізніше нікуди не поділися – вони були перетворені на республіканські наркомати – відгалуження загальносоюзних. Але про республіканських наркомів як уповноважених у 1932–1933 роках авторка вже не пише, у період 1932–1933 рр. зміст терміну інший.

У висновках до **Розділу 2 дисертації**, які самі по собі несистемні, хаотичні, малопов’язані із тематикою дослідження та не відбивають зміст розділу, наведено низку тверджень, які суперечать неодноразово підтвердженим фактам.

Так, на с. 154 зауважується: “З кінця 1919 р. до 1920 р. маємо нову масову хвилю неконтрольованих працівників із РСФРР”. Цей висновок не лише не випливає з наведених фактів, а і прямо суперечить наявним настановам і практиці, яка існувала в той час.

Інший висновок на цій же с. 154 (“17 січня 1920 р. в циркулярному листі ЦК КП(б)У губкомам КП(б)У було задекларовано намагання взяти під партійний контроль мобілізацію в Україні не лише «товаришів, котрі володіли українською мовою», а й «товаришів із Росії»”) суперечить наведеній на с. 139 цитаті із циркулярного листа ЦК КП(б)У губкомам КП(б)У від 17 січня 1920 р., зміст якого, схоже, дисертантка просто не зрозуміла.

Наступний абзац на с. 154 (а це все означено як висновки до розділу) звучить так: “У квітні 1920 р. М. Скрипник був відряджений до Полтави як представник ЦК з новими для нього функціями. Мобілізацію партійних працівників на Правобережну Україну було розпочато з Полтави”. Та частина речення, що про Скрипника, не несе жодного змістовного навантаження, та й відряджали його до Полтави насамперед тому, що ще не було визначено, яку посаду в уряді УСРР йому надати. М. Скрипник приїхав до України на місяць раніше встановленого йому терміну (після того, як на початку квітня його відпустили на Україну з Кавказького фронту, йому надали 1,5 місячну відпустку). Інша ж частина висновку не відповідає дійсності, адже

мобілізація партійних працівників на Правобережжя у квітні 1920 р. не “розпочиналася”, а “продовжувалася”, а розпочата вона була у попередні місяці.

Подібний характер й інших висновків до розділу: навіть якщо вони не містять фактологічних помилок, самі по собі вони є безсистемні і не формують жодної думки. Йде лише повторення окремих тверджень з розділу, а не їх аналітичне осмислення. Та головне у тому, що увесь цей розділ не є по суті складовою визначеної тематики дисертації. Він ніяк не пов’язаний з розділами 3–5. Єдиний зв’язок – термін “уповноважений”, який стосовно початку 1920 р. або має зовсім інший у порівнянні з 1932–1933 рр. зміст, або ж взагалі вигаданий авторкою. Натомість про реалії другої половини 1920-х – початку 1930-х рр., про такі посади цього періоду як “уповноважений сільської ради” чи “сільгоспвиконавець” у дисертації немає ні слова, тоді як змістовно і хронологічно саме аналізу цих місцевих попередників уповноважених 1932–1933 років і слід було приділяти увагу.